

”Beisborg” – Røndes bilby...

Vilfred Friborg Hansen

Det moderne Rønne opstod omkring kroen, nuværende Kulturhotellet, og den nye landevej, nuværende Hovedgade, i 1855. I de følgende år bredte byen sig langs landevejen både mod øst og vest. I begyndelsen af 1900-tallet nåede byen mod vest ned til nuværende Lillerupvej og Rønne Allé.

Området vest herfor, længere ned ad Hovedgaden og ned til Følle mark ved Knubbro bæk, regnedes stadigvæk ikke med til byen. Det kaldtes almindeligt ”Beisborg¹”. Her var de dominerende bebyggelser de to gårde ”Ottiliesminde”, der var ejet af den kendte indre-missionske handelsmand Frederik Legarth, og ”Juelsminde”, der var ejet af gårdejer Anders Andersen.

Frederik Legarth havde bygget sin gård kort efter 1912, hvor han kom i besiddelse af en del af jorden fra ”Egelund”, en af landsbyen Røndes gamle gårde. I de følgende år udstykkede han byggegrunde fra gårdens jord, så de første huse blev bygget i Beisborg.

I 1937 opførte Thorsager-Bregnet sognekommune sit nye hypermoderne alderdomshjem så at sige midt i Beisborg, der hvor der nu er plejeboliger. Dermed begyndte byen at rykke tæt på.

Legarth solgte gården i 1937 til proprietær Petersen, der omdøbte den til ”Lillerup”. Stuehuset er bevaret til i dag og udgør nu kernen i ældreområdet Lillerup. I 1950’erne blev gården købt af ejendomsmægler J. Kjerulff Møller, der fortsatte udstykningen af jorden.

”Juelsminde” var opført på jorden fra et af det gamle Røndes husmandssteder. Gården var bygget i begyndelsen af 1900-tallet af Niels Juel – og opkaldt efter ham – og 1908 overtaget af gdr. Anders Andersen, der havde den til 1956. Efter hans død blev jorden solgt til kommunen til parcelhusudstyknig. Nu var det uafvendeligt: Beisborg var ved at blive en del af Rønne by.

Røndes bilby

Men endnu i 1940’erne og 1950’erne var Beisborg helt sin egen.

Her udenfor byen var der masser af plads og grundene var billige. Og alligevel lå området meget tæt på byen. Med andre ord: Beisborg var ideel til pladskrævende virksomheder som bilhandler, servicestationer og værksteder, samt møbel- og bolighandler.

¹ Det har ikke været muligt at finde ud af navnets oprindelse. Men det er ikke usædvanligt som stednavn. I Thorsager hedder den gamle gård Thorsgade 20 ”Beisgaard”. I 25-års jubilæumsbogen om Trustrup-Ebeltoft banen hed det, at det i 1894-95 var planen, at stationen for en Mørke-Rønne-Ebeltoft jernbane skulle ligge ”mellem Slagter Hansens Hus og Beisborg og ikke over 100 Alen fra landevejen”. Iflg andre oplysninger var det ca. ved Otto Sørensen. Det passer med Beisborg som området syd for nuværende Lillerupvej – Rønne Allé – ville jeg mene (forudsat at slagter Hansen var det samme som senere slagter Krogh og Skaarup etc. (bekræftes dog ikke af bogen om Hovedgaden, der ikke kender nogen slagter Hansen på Hovedgaden 35, der skulle være bygget 1868).

Og netop disse brancher begyndte at etablere sig i området, hvor de nuværende Nørrevangsvej, Drosselvej og Vagtelvej støder ud i Hovedgaden.

Vognmand Hakon Sørensen havde bygget sit hus med garageanlæg lige vest for alderdomshjemmet omkring 1940. Firmaet var oprettet 1938. Herom mere i særlig artikel.

Glismann og Christensen havde også i 1940'erne oprettet Rønde Motor Compagni lige overfor, på nuværende Vagtelvej. Bag dem havde Arne Schou værksted og brugtbilhandel.

Over for ham, på nuværende Vagtelvejs østlige side, lå Henry Pedersens "Rønde Møbelindustri".

På den modsatte side af Hovedgaden var der så småt ved at opstå en Esso-servicestation omkring 1950. Længere oppe, ud mod Drosselvej, havde snedkermester Hans Nielsen bygget sin store villa med udlejning til købmandsbutik i vestenden og eget udstillingslokale med bl. a. ligkister i østenden – af samme grund kaldtes han i folkemunde "ligkistemanden". Købmandsbutikken signalerede, at Beisborg var ved at være bebygget og måske også troen på, at der ville komme endnu mere byggeri,

Sådan var situationen i 1950. I det følgende vil jeg ved hjælp af luftfotos fra Det kongelige Biblioteks luftfotosamling illustrere udvikling i tiåret fra 1950 til 1960. Det tiår, der gjorde Beisborg til en del af Rønde by. Udviklingen fuldenndtes i det følgende årti, hvor den nye Rønde Kommune byggede rådhus over for alderdomshjemmet.

1. Luftfotos fra omkring 1950

Rønde Alderdomshjem blev opført i 1937. På et senere tidspunkt, men før 1950, byggede vognmand Hakon Sørensen sit store hus med garager i stueetagen og beboelse i førstesalen, lige vest for alderdomshjemmet, på hjørnet til nuværende Vagtelvej.

På hjørnet over for Hakon Sørensen, på den anden side af nuværende Vagtvej, havde Glismann og Christensen deres "Rønde Motor Compagni" med BP-benzin, og bag dem lå Schous autoværksted. Henry Pedersen havde opført den første bygning til sin møbelfabrik bag Hakon Sørensen (senere Teknisk Forvaltning og børnehave). Stuehuset til gården "Juelsminde" nederst til højre.

I 1950 er den kommende Esso-servicestation under opførelse. Grunden var oprindeligt købt af Aksel Jensen, der ville opføre autoværksted her, men han opgav og solgte til Valdemar Andersen, der foruden Esso-benzin havde Zonen redningsstation her. Han havde overtaget Zonen efter Kilde-Knudsen oppe i midtbyen. Det endte dog med, at Valdemar Andersen solgte Esso-stationen til Aksel Jørgensen i 1958 og selv flyttede et par huse længere mod øst, til hjørnet af den kommende Drosselvej.

Den store villa på hjørnet mod den kommende Drosselvej rummede i 1950 købmand mod vest og Hans Niensens ("ligkistemanden") snedkervirksomhed med ligkistemagasin mod øst, ind mod Drosselvej, samt beboelse på førstesalen.

Lidt omme ad den kommende Drosselvej lå i 1950 den store villa, hvor mekaniker Aksel Jensen havde værksted i stueetagen og beboelse på førstesalen. Bag Aksel Jensens villa ligger karetmager John Poulsens værksted. Poulsen med familie boede privat på Hovedgaden, hvor nu restaurant Bag Søjlen ligger (Hovedgaden 5). Poulsen var i gang med at gå fra karetmagerværksted til karosseriværksted. I 1958 forlod han endegyldigt Drosselvej og karetmageriet og byggede nyt karosseriværksted længere oppe ad Hovedgaden, det nuværende "Brdr. Henriksen".

Dette luftfoto er fra 1956. Der er endnu Zonen ved Valdemar Andersens Esso, men Arne Schou har nu bygget udstillingsbygning mellem den og Hans Nielsen. Bag Aksel Jensens store røde villa i baggrunden midt i billedet ses karetmager Aage Poulsens værksted. Aksel Jensen har endnu ikke bygget ud mod Hovedgaden. Til højre i billedet ses "Lindehuset" med tilhørende lade, Niels Juel Tanders lille sted, efter at han havde solgt Juelsminde (opkaldt efter ham) til Anders Andersen.

2. Luftfotos fra 1960

I 1960 er Hakon Sørensen i gang med at bygge et hus med to yderligere garager til. Shell-benzinlæggene har også i mellemtiden antaget form af en egentlig "servicestation". På hjørnet til nuværende Vagtvej skelnes gavlen af en iskiosk, som Hakon Sørensen havde bortforpagtet jorden til. I baggrunden til venstre Henry Pedersens møbelfabrik, til højre Schous Automobiler.

Også Hakon Sørensen's genbo på den anden side Vagtelvej, Glismann og Christensen's "Rønde Motor Compagni", er i gang med at udvide i 1960. Bag det, længere hen ad Vagtelvej, ligger stadigvæk Schous Automobiler. Kiosken med is fra "De forenede" ligger også stadigvæk på hjørnet, på Hakon Sørensen's jord.

Schou's Automobiler 1960. Arne Schou havde gang i salget af brugte biler og havde på dette tidspunkt allerede opført en stor udstillingsbygning på den modsatte side af Hovedgaden, Hovedgaden 72.

1960 er der gang i byggeriet på den kommende Vestre Fasanvej. I forgrunden Henry Pedersens "Rønde Møbelindustri", til højre "Schous Automobiler". Henry Pedersens bygning var senere i mange år Teknisk Forvaltning for Rønde Kommune og fra 1990'erne skovbørnehave, nu indgår den i Syddjurs Kommunes plejeboliger. Bygningen med Schous Automobiler er i dag nedrevet til fordel for en større parkeringsplads, der betjener plejeboligerne.

Det var ikke alene biler, der var salg i i 1960, også møbler skulle sælges til de mange nye parcelhuse. Derfor er også "Rønde Møbelindustri" udvidet 1960, endda med en rigtig stor fabriksbygning. Desuden diverse tilbygninger til hovedbygningen. Senere, da Arne Schou gik konkurs og måtte opgive sin udstillingsbygning på Hovedgaden 72, købte Henry Pedersen den og indrettede her "Rønde Boligmontering".

På den anden side af Hovedgaden har Esso-servicestationen i 1960 udviklet sig til en rigtig flot servicestation med tilhørende værksted, nu med Inga og Aksel Jørgensen som ejere. Ingas forældre var i begyndelsen med i virksomheden og boede i huset til venstre i billedet, men byggede et par år senere egen bolig i nærheden, så Inga og Aksel kunne flytte ind i huset.

Arne Schou-Christensen havde for alvor gang i salget af brugtbiler i 1950'erne, og han opførte som udstillingsbygning til bilerne den store røde bygning, der i dag rummer spillehal og restaurant "Angel's". Efter at Valdemar Andersen havde solgt Esso-stationen til Aksel Jørgensen, flyttede han selv over i den store villa på hjørnet til den kommende Drosselvej, ved siden af Spar-købmanden. Her havde han Zonen redningskorps, og han byggede garager til formålet bag den store villa, langs Drosselvej. Lige over for, på den anden side Drosselvej, har Aksel Jensen opført en ny værkstedsbygning, ud mod Hovedgaden, den anes til højre i billedet.

1960 er alderdomshjemmet blevet omgivet af bygninger. Aksel Jensens værksted "Autogården" ligger lige overfor. Derefter følger Valdemar Andersen med værksted og Zonen, Spar-købmanden og Arne Schous brugtbilhandel.